

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نیاشد تن من مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم

بدین بوم ویر زنده یک تن مباد
از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Literary-Cultural

ادبی - فرهنگی

استاد محمد اسحاق برکت
ویرجینیا - اضلاع متحده
۳۱ مارچ ۲۰۱۰

گرانو او درنو د پښتو زده کړی مینه والو!
د ځینو روغتیايي ستونځو له کبله د (بیانید پښتو بیاموزیم) دغه لړۍ کله، کله دېرځنډ خپرېدو ته تیارېږي او تاسو لکه د پخوا په شان د هغه په تمه مه اوسئ او زما عذر به ومنئ.
ستاسو روغتیا د زړه له تل نه له خدایه غواړم

بیانید پښتو بیاموزیم

گړنی پښتو او لغتونه

(محاوړه و لغات پښتو)

د پښتو ۱۱ لوست

(درس ۱ پښتو)

ډډه کول - تتر وهل - رول اند:

در درس امروز توجه علاقه مندان جلیل القدر پښتو را به سه لغت بسیار مستعمل در محاوره ها معطوف میدارم ، امیداست آنها را بخاطر سپرده عندالضرورت در محاوره هایشان بکارگیرند.

ډډه : معنای این لغت پهلو و بغل است مثلاً درین جملات:

- پرون می کرده ورځ کار کړی دی اوس می ډډه خورېږي.

- د چا چې ډډه خورېږي نو ډاکتر ته ځی او درمل اخلي تر څو ښه شي.

بیاد ما باشد که وقتی مطلب متکلم بغل راست و یا چپ میباشد در آن صورت میگویند:

ښی خوا و یا کینه خوا.

من راقم این سطور شخصاً و بار بار از پښتو زبانان بی تعصب و آناتیکه درعالم خود میزیستند و از فتنه هایی که بعدها "منورین" و "روشنفکران" تاریک ضمیر بوجود آوردند خبری نبود ، شنیده ام که می گفتند:

بغل می خورېږي. د احمد په بغل گولی لگېدلی ده.

شما علاقه مندان ارجمند در بالا ضمن استعمال جمله اصطلاح (کرده ورځ) را ملاحظه فرمودید که معنی آن (کل روز یا تمام روز) و برای (تمام سال یا کل سال) میگویند (گرد کال) بخاطر داشته باشیم که اصطلاح (توله ورځ و تول کال) را هم بهمین منظور بکار میبرند.

کلمه یا لغت (ډډه) با پسوند های مصدری (لگول و کول) هرکدام معانی جداگانه دارد که درذیل آنرا با شمایکجا میبینیم:

ډډه لگول: تکیه کردن ، استراحت کردن و دمی آسودن.

- اوس چي په دي توده هوا کي کورته راغلی یي ، په دغه بالښت با ندي ډډه ولگوه او سترگي پټي کړه زه ډېر ژر بېرته راځم.

- که په ما باندې کومه ستونځه راغله نو زه په تا باندې ډډه و لگوم ځکه زه بل څوک نه پېژنم.

ډډه کول: اجتناب کردن ، دوری جستن پرهیزیدن (پرهیزکردن)

- احمد ته پرون ډاکتر وپلې وو چي د سگرت څکولو څخه په کلکه ډډه وکړي.

- د دولت سره د ده مخالفین له خبرو نه ډډه کوي.

- په رمضان المبارک کي له گنځه تر ماښامه له خورلو، څشلو (څکلو) او څکولو څخه ډډه کېږي.

تټر وهل: تعهد کردن ، تضمین کردن ، کمک و پشتیبانی

این اصطلاح شیرین پښتو از دو لغت تټر - یعنی سینه و صدر و- وهل یعنی زدن و لت کردن ، ترکیب شده است که مجموعاً معنی تعهد و تضمین کرده را افاده میکند.

برای بهتر دانستن و بخاطر سپردن این لغت ترکیبی لازم می افتد که نمونه ای از استعمال دری آن ، مروج در میان دری زبانان خود بیاوریم که وقتی کسی را در اجرای کاری و یا امر مهم دیگر مشکلی پیش آید، دست و یا دستهای شانرا بر سینه زده میگویند : مه زنده باشم ، مه ده پیشرویت هستم ، بُرو توکلته بخدا کن و ازین قبیل.

- بهرنیو هېوادونو گویا تټر و هلي دي چي زموږ له هېواد سره به مرستې وکړي.

- غياث خان خپل پلار ته تټر و هلي دی چي دی به په سپینگیرتوب کي یواځي پرېښېږدي .

رون اند: بمعنی روشنفکر ، آدم فهمیده و دانسته.

این لغت مرکب زیبا و مقبول پښتو از دو لغت:

۱- رون: روشن ، صاف و شفاف این یک صفت سه شکلی(رون - رون ، رنه - رني) پښتوست.

- زموږ د کلي له مینځه (منځه) یوه لویه ویاله تېرېدله ، په دغه ویالي کي به تل رني اوبه بهېدلې ، واره هلکانو به په هغه کي لامبو و هلي . ما هم هلته لامبو و هلي.

لغات نو استعمال شده در عبارات بالا:

- کلی - قریه ، ده

- منځ یا مینځ - میان ، مابین

- ویاله - جوی

- بهېدل - جریان کردن

- لامبو - شنا و آبیازی

۲- اند: فکر ، اندیشه ، نظر

ترکیب یافته ویکجا باهم معنی روشنفکر و شخص دانسته یا دانا و بافهم را افاده میکند.

- د ډېر یو په اند دیني او مذهبي تعصب لرل لویه گناه ده.

- دا زموږ د رون اندو(روناندو) دنده ده چي د تولني د پوهاوي په برخه کي خپلي هلي ځلي لا پسي ډېر کړي.

- که په تولنه کي روناند له لاري ووخي (منحرف شي) ، نو له نالوستو(بیسواد) څه گيله ده؟

تربل پښتو لوست پوري مو په لوی اوبښونکي خدای سپارم. په درناوي!